

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

Sjefen for Spesialenheten, besøk: Grønnegata 82
Post: Postboks 93, 2301 HAMAR
Tel: 62556100 Faks: 62556102
E-post: post@spesialenheten.no

PÅTALEVEDTAK

SAK NR 12174843 465/18-123

MELDING FRA TRØNDELAG POLITIDISTRIKT OM POLITIETS BRUK AV SKYTEVÅPEN MOT A

Anmeldelsen

Trøndelag politidistrikt varslet 22. juni 2018 Spesialenheten om at politibetjent B hadde avfyrt skudd i Xveien i X, og at A var truffet i benet av skuddet.

Spesialenheten iverksatte etterforskning i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd. Dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets tjenesteutøvelse, skal Spesialenheten iverksette etterforskning selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling.

Spesialenhetens etterforskning

Spesialenheten har avhørt politibetjent B som mistenkt.

Politibetjent C og politibetjent D er avhørt som vitner.

Trøndelag politidistrikt har bistått Spesialenheten med følgende undersøkelser:

- 360 foto både utvendig og innvendig av adressen Xveien , X.
- Undersøkelse av tjenestevåpenet som det ble avfyrt skudd med. Tjenestevåpenet er en HK P30 med våpennummer xxxxxx.
- Kriminalteknisk undersøkelse og beslag av klær fra E, fornærmede i Trøndelag politidistrikt sak xxxxxx.
- Kriminalteknisk undersøkelse og beslag av klær fra A.
- Kriminalteknisk undersøkelse på adressen Xveien, X

Fra Trøndelag politidistrikt har Spesialenheten innhentet kopi av sak xxxxxx og utskrift fra politiets Politioperative register (PO-logg). I sak xxxxxx er A siktet for overtredelse av straffeloven § 274 om grov kroppsskade. F, As bror, og E har status som fornærmede i samme sak.

Etter avtale med Spesialenheten har Trøndelag politidistrikt avhørt A med status som siktet. A opplyste at han ikke husker noe fra hendelsen. Spesialenheten har vært i kontakt med As forsvarer, advokat Steinar Wiik Sørvik, for å avtale avhør av A. Advokat Wiik Sørvik har opplyst til Spesialenheten at A ikke husker noe fra hendelsen og at A ikke hadde noe å forklare til Spesialenheten. Spesialenheten har derfor ikke avhørt A.

E og F har forklart seg til Trøndelag politidistrikt i sak xxxxxx med status som fornærmede. Spesialenheten har ikke funnet det nødvendig å foreta ytterligere avhør av E og F. G og H er

avhørt som vitner av Trøndelag politidistrikt i sak xxxxxx. Spesialenheten har ikke funnet det nødvendig å foreta ytterligere avhør av G og H.

Nærmere om sakens faktum

Samtlige som er avhørt av politidistriktet og Spesialenheten har i all hovedsak forklart seg likt og i tråd med øvrige opplysninger i saken. På bakgrunn av dette legger Spesialenheten til grunn følgende:

Natt til 22. juni 2018 kjørte politibetjentene B og C patrulje. I løpet av natten kom det melding om innbrudd hos en gullsmed i Y sentrum. Innbruddet var utført ved at en bil hadde blitt kjørt inn i gullsmedens lokaler. Patruljen kjørte til Y der de møtte politioverbetjent J og politibetjent D. På dette tidspunktet var det gitt bevæpningsordre på en og to hånds våpen, og tjenestepersonene involvert i oppdraget var bevæpnet.

Det ble besluttet at politibetjentene B, C og D skulle kjøre på kjente adresser i Y for å søke etter eventuelle gjerningspersoner. Alle tre er godkjent for en og to hånds våpen. Det var politibetjent B som var leder av patruljen. Etter først å ha undersøkt noen adresser i nærområdet bestemte patruljen å kjøre til adressen Xveien i X, for å undersøke et kjent miljø som oppholdt seg på adressen.

Xveien er et hybelkompleks med flere utleieenheter. Da patruljen kom til adressen ble det observert en person i et vindu, og politiet kom i kontakt med ham. Dette var A. Politiet ble med A inn på hybelen til hans, og konkluderte med at han ikke kunne ha noe med innbruddet å gjøre. Da de skulle dra fra stedet ble patruljen oppmerksom på bråk fra nabohybelen. Politiet banket på og det befant seg fire personer inne i hybelen. En av personene var G. Han kunne ligne på gjerningsmannen til innbruddet på gullsmeden i Levanger ut fra beskrivelser som var gitt. Politiet tok derfor med seg G og gikk ut av bygningen. Det tok noe tid å foreta undersøkelser rundt G, og i den tiden oppholdt G og politibetjentene C og D seg i yttergangen til Xveien. Politibetjent B var på utsiden av adressen for å foreta noen undersøkelser.

Mens de sto i yttergangen hørte politibetjentene C og D bråk fra mellomgangen. Politibetjent C åpnet derfor døren mellom yttergangen og mellomgangen, og så at A slåss med sin bror. Politibetjent C var på vei inn for å stanse slåssingen da han ble oppmerksom på at A holdt en stor kniv. Han løftet hånden og stakk kniven flere ganger i broren. Politibetjent C ropte "politi" og "stå i ro" uten at dette hadde noen virkning. Han følte at de kom mot ham og lukket derfor døren mellom yttergangen og mellomgangen og ropte høyt "kniv, kniv" for å varsle sine kollegaer. Politibetjent C oppfattet det slik at det foregikk livstruende vold i mellomgangen. Patruljen varslet operasjonssentralen om at det foregikk knivstikking og at patruljen trengte bistand. Patruljen tok så oppstilling der politibetjent B ble stående først, politibetjent D nummer to og politibetjent C nummer tre. Etter at patruljen hadde tatt oppstilling ble døren til mellomgangen åpnet på nytt og de så at knivstikkingen fortsatte. Politibetjent B ropte slipp kniven uten at A slapp. Patruljen observerte også at E tok tak rundt As hals bakfra. A løftet hånden og stakk kniven bakover slik at den traff E i hodet. E mistet grepet rundt As hals og falt bakover. F hadde falt på gulvet og politiet sto ca. halvannen meter fra A.

Politibetjent D ropte "pepper" og tømte en boks med pepperspray mot A uten at dette hadde virkning. A ble stående dels mot politibetjent B og dels mot F. Politibetjent B vurderte situasjonen som livstruende både for politiet og andre personer i rommet, og valgte derfor å avfyre et skudd rettet mot benet til A. Skuddet traff i området rundt kneet til A, og han falt

bakover og mistet kniven. Det ble bruk ekspanderende ammunisjon og avfyring av skudd var ikke til fare for andre.

De involverte tjenestepersonene anslår at det gikk svært kort tid fra politibetjent C observerte bruk av kniv til politibetjent B avfyrte skuddet. I PO-loggen er det nedtegnet at det ble varslet om knivstikking kl. 06.05 og kl. 06.06 at politiet har avfyrte skudd. Etter at skuddet falt, startet patruljen livreddende førstehjelp på F og ga A og E førstehjelp. Det er notert i PO-loggen at ambulanse forlot stedet kl. 06:27.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker skal etterforske og påtaleavgjøre saker der det er spørsmål om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått straffbare handlinger i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1.

Saken er vurdert etter straffeloven § 273 om kroppsskade. Som et utgangspunkt legges det til grunn at politibetjent B forsettlig skadet A på kroppen da han løsnet skudd mot ham. Handlingen oppfyller således vilkårene i straffeloven § 273 om kroppsskade.

Politibetjent Bs bruk av skytevåpen ble imidlertid direkte utløst av at A knivstakk sin bror, og han løsnet skuddet for å stanse knivstikkingen og hindre bruk av kniv mot andre i nærheten. Dette aktualiserer spørsmålet om politibetjent B handlet i nødverge slik at avfyring av skuddet var lovlig. Dette må bedømmes med utgangspunkt i bestemmelsen om nødverge, jf. straffeloven (2005) § 18. Bestemmelsen åpner for straffrihet dersom politibetjent B skjøt for å avverge et ulovlig angrep, handlingen ikke gikk lenger enn nødvendig og heller ikke åpenbart gikk utover det som er forsvarlig. Det bemerkes at nødverge kan utøves på vegne av tredjemann.

Når saken springer ut av politiets bruk av våpen, må nødvergeregelen ses i sammenheng med den generelle bestemmelsen om politiets adgang til å benytte makt i politiloven og de spesifikke vilkårene for bruk av skytevåpen i våpeninstruksen. Våpeninstruksen § 4-3 slår fast at skytevåpen bare brukes når det er "absolutt nødvendig" og der "lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem", og gir dermed uttrykk for det samme minste middel-prinsippet som etter politiloven § 6 fjerde ledd gjelder for all maktbruk. Som Høyesterett har fremhevet i Rt. 2007 s. 1172 avsnitt 35 åpner imidlertid nødvergeregelen for en "noe videre ramme for lovlig maktutøvelse" enn det som følger av disse politirettslige reglene. Det er dermed ingen automatikk i at grensene for lovlig nødverge er overskredet selv om tjenestemannen har gått ut over de strenge kravene til bruk av skytevåpen som det politirettslige minste middelprinsippet gir anvisning på.

Det er mistenktes bedømmelse av den faktiske situasjonen som skal legges til grunn ved vurderingen av om vilkårene for nødverge er oppfylt. Det gjelder både ved vurderingen av om det forelå et rettsstridig angrep og ved vurderingen av om angrepet var nødvendig og forsvarlig. Ved vurderingen av hvordan mistenkte oppfattet den faktiske situasjonen skal rimelig tvil komme ham til gode.

Det er ingen tvil om at F ble utsatt for et rettsstridig angrep ved brorens knivstikking. Politibetjent B oppfattet også situasjonen slik at det var en reell fare for at A kunne påføre politiet skade, og E hadde også blitt stukket da han forsøkte å avverge angrepet. Det bemerkes at en person med et farlig redskap, vil utgjøre en høy trussel dersom vedkommende kommer tett innpå en tjenesteperson.

Hvorvidt politibetjent B lovlig kunne løsne skudd i den foreliggende situasjonen beror etter dette på om handlingen var nødvendig for å avverge angrepet og den ikke åpenbart gikk ut over hva som var forsvarlig. Vilkåret om at nødvergehandlingen må være nødvendig innebærer et krav om at politibetjent B ikke kunne avverget angrepet med lempeligere midler. Ved denne vurderingen skal han levnes en forholdsvis romslig ramme. Det vises til følgende uttalelse av Høyesterett fra en avgjørelse i Rt. 1995 s. 661 avsnitt 35:

«Det som deretter må vurderes er hvorvidt As handling er rettsstridig, m.a.o. hvorvidt han i sin stilling og situasjon straffritt kunne fjerne B på den måten som ble gjort. I den forbindelse er det grunn til å understreke at politiet er det organ som kan utøve maktanvendelse overfor borgerne uten at dette uten videre skal føre til strafferettslige reaksjoner. Dette er helt nødvendig for at politiet skal utføre sine roller som ordensvern og det legges generelt til grunn at politiet må kunne utøve den makt som anses nødvendig for å få gjennomført tjenesteoppdraget. Vurderingen må skje der og da og det må levnes politiet en forholdsvis romslig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid.»

Ved vurderingen av hvilke handlingsalternativer politibetjent B hadde, må det tas i betraktning hvilket handlingsrom han reelt sett hadde under de foreliggende omstendighetene. Det vises til at politiet hadde forsøkt bruk av pepperspray uten at dette hadde effekt. Avstanden mellom politiet og A var kort, og han måtte reagere raskt for å forhindre videre knivstikking av F og angrep mot politiet. Han hadde dermed begrenset tid til å områ seg. Det fremgår av våpeninstruks for politiet § 4-2 (2) a) at politiet, hvis det er tid og taktisk forsvarlig, først skal avfyre varselskudd. Det legges til grunn at politibetjent B ikke avfyrt varselskudd. Spesialenheten mener imidlertid at det verken kan ha vært tid eller forsvarlig å avfyre slikt skudd i situasjonen, sett hen til at det var en pågående knivstikking og han befant seg på et lite område med flere personer til stede. Spesialenheten mener at handlingen ikke kunne vært avverget ved lempeligere midler, og at lovens vilkår om at nødvergehandlingen må være nødvendig for å avverge angrepet, er oppfylt.

Spesialenheten finner også at politibetjent B ikke gikk utover det som var åpenbart forsvarlig da han løsnet skudd mot As ben. Ved å rette skuddet mot nedre del av kroppen, søkte han å begrense skadevirkningene mest mulig.

Spesialenheten har etter dette kommet til at politibetjent B handlet lovlig da han løsnet skudd mot A. Forholdet blir å henlegge for politibetjent B som intet straffbart forhold anses bevist.

Vedtak

Saken henlegges for B som intet straffbart forhold anses bevist.

A og politibetjent B underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket oversendes Politimesteren i Trøndelag politidistrikt til orientering.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 5. november 2018